

наслідки кризи визначаються не тільки її характером, але й антикризовим управлінням, яке може регулювати кризу чи загострювати її.

З метою запобігання кризи чи усунення її наслідків держава зобов'язана проводити антикризову політику, структура якої має охоплювати як заходи організаційного, економічного, політичного, так і правового змісту. Це пояснюється тим, що криза неминуче тягне за собою конфлікти, лівова частка яких набуває ознак правового, здійснюється за допомогою правових засобів та процедур.

Правовий конфлікт у свою чергу знаходиться у причинно-наслідковому зв'язку із правопорушенням. Це означає, що правова складова антикризової політики держави має передбачати не тільки заходи нормотворчого характеру, але й такі, що можуть забезпечити загальну та спеціальну превенцію правопорушень.

Посудевський Ілля Валерійович,
курсант 1 курсу ЦСФП НАВС
Науковий керівник:
Білозьоров Є.В., заступник
начальника кафедри теорії
держави та права НАВС, кандидат
юридичних наук, доцент

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Сьогодні правова система України знаходиться в стані кардинальної реформи з метою побудови демократичної, соціальної та правової держави. Фундаментальним принципом такої побудови повинен стати принцип всебічного захисту прав і свобод людини. Головним органом, що забезпечує захист гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави, є суд. На забезпечення ефективного захисту прав та свобод людини направлені норми Конституції щодо розповсюдження юрисдикції судів на всі правовідносини, які виникають у державі [1].

З проголошенням України незалежною державою, право кожного на судовий захист стало одним із фундаментальних прав людини, гарантованих у конституційному порядку. Закріплене в конституціях більшості розвинутих держав, воно посідає чільне місце в структурі конституційноправового статусу людини та є необхідним фактором. Право на правосуддя відображається в основних засадах судочинства. Тому зміст цього права складається з наступних елементів: доступність правосуддя; право на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення; незалежність і неупередженість суду; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; право на захист; публічність судового розгляду; розгляд справи в найкоротший строк, що передбачений законом [2, с.34].

Тенденції розвитку судової системи спрямовані на неухильну реалізацію нормативних положень Конституції України про суди загальної юрисдикції, їх організацію, порядок діяльності, систему та правовий статус суддів. Тобто Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [3] визначив правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави на засадах верховенства права, визначає систему судів загальної юрисдикції, статус професійного судді, народного засідателя, присяжного, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування і встановлює систему і загальний порядок забезпечення діяльності судів та регулює інші питання судоустрою і статусу суддів.

Ці нормативні положення були одними із найбільш демократичних на теренах колишніх радянських республік, але протягом багатьох років незалежності України залишалися нездійсненим ідеалом для українського суспільства та держави.

Право людини і громадянина на судовий захист відноситься до громадянських прав, причому, містить в собі юридичну гарантію від свавілля як з боку окремих осіб, так і держави водночас. Зокрема, Конституцією України передбачається низка гарантій, однією із яких є право судового

захисту, що передбачена статтею 55 Конституції України, згідно з якою права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Це означає, що кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації. Відмова суду у прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням прав на судовий захист, яке згідно зі статтею 64 Конституції України не може бути обмежене [1]. Також зазначеною статтею кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Це означає, що кожен, тобто громадянин України, іноземець, особа без громадянства, має гарантоване державою право оскаржити в суді загальної юрисдикції рішення, дій чи бездіяльність будь-якого органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, якщо їх рішення, дія чи бездіяльність порушують або ущемляють права і свободи зазначених осіб чи перешкоджають їх здійсненню, а тому потребують правового захисту в суді. Такі скарги підлягають безпосередньому розгляду в судах незалежно від того, що прийнятим раніше законом міг бути встановлений інший порядок їх розгляду (оскарження до органу, посадової особи, що прийняли рішення, вчинили дії або допустили бездіяльність). Подання скарги до органу, посадової особи вищого рівня не перешкоджає оскарженню цих рішень, дій чи бездіяльності до суду [4, с. 42].

Таким чином, суд зобов'язаний поважати честь і гідність усіх учасників процесу і здійснювати правосуддя на засадах їх рівності перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статті, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак.

Слід відмітити, що правозахисна функція, яка здійснюється судами загальної юрисдикції, є найбільш надійним та цивілізованим способом захисту прав і свобод людини та громадянина. З точки зору Т.І. Француза, у даному випадку поняттям «правозахисна функція» охоплюється не лише убезпечення прав людини від посягань з боку тих чи інших фізичних осіб, а й з боку органів державної влади. Тобто функціонування механізму захисту прав і свобод людини в Україні передбачає, що безумовному судовому оскарженню в судах загальної юрисдикції підлягають колегіальні та одноособові дії (бездіяльність) та рішення органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових осіб, у результаті яких порушені прав і свободи людини чи створені перешкоди для їх реалізації [5, с. 183].

Розширення сфери судової правозахисної діяльності можна назвати критерієм демократизації суспільства, підтвердженням значимості в ньому загальнолюдських ідеалів, підпорядкування здоровому глузду і моральним цінностям. Основні засади судової влади – самостійність і незалежність – перетворює судову правозахисну діяльність на найбільш ефективний засіб забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Разом із тим реалії сьогодення свідчать про глибоку кризу судової системи, пов'язану з тотальною корупцією в цьому правозахисному органі, а також про її неможливість виступати надійним гарантом захисту прав і свобод людини та громадянина. Тому найголовнішим сьогодні є завдання проведення тотального реформування судової системи та забезпечення її висококваліфікованими та порядними працівниками.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела :<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96%E2%F0#Find>.
2. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / За заг. ред В.Л. Федоренка. – 2-ге вид., переробл. і доопр. – К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45. – Ст. 529.

4. Кобилянський К.М. Роль Конституційного Суду України і Верховного Суду України у становленні права на судовий захист в адміністративних судах України / К.М. Кобилянський // Адвокат. – 2010. – № 4. – С. 40-43.

5. Француз Т.І. Роль і місце судової влади в процесі захисту прав людини і громадянина / Т.І. Француз // Держава і право. – 2001. – Вип. 9. – С. 179-185.

**Ремез Олена Леонідівна, слухач
ОКР«Магістр»ННІ
ПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник:
Тихомиров Д.О. старший викладач
кафедри теорії держави та права
НАВС, кандидат юридичних наук**

ПРОТЕКТОРАТ - ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ

Внутрішній розподіл держави, правове становище її частин, їх взаємовідносини один з одним і з центральними органами влади охоплюються поняттям «територіальний устрій держави». Територіальний устрій – певний історичний результат передумови держави, що сформувався в результаті кровноспоріднених зв'язків із сусідніми країнами й еволюціонував в принцип поділу людей по проживанню на визначеній території, а не по їх походженню. Природно, що по тому же принципі повинні були будуватися і державні органи, що керують людьми.

Розглядаючи форми територіального устрою, теорія держави і права зіштовхується з таким їхнім різноманіттям, що дозволяє по-різному оцінювати ці форми, і тому змушена удаватися до їх класифікації по об'єктивним ознакам.

Складний державний устрій допускає існування держави, яка включає в себе інші державні утворення. Розглядаючи окремі територіальні устрої, теорія держави нічого не конструє, а лише фіксує в історії і сучасності окремі їх види (класи). В результаті виділились такі класи складних держав, як протекторат і унія.

Під протекторатом розуміється одна з форм колоніальної залежності, яка полягає в тому, що держава-протектор відбирає в залежній країні право на всі зовнішні відносини, оформляючи це відповідним договором, нав'язаним залежній країні. Інколи протекторат встановлювався одностороннім актом (наприклад протекторат Великобританії 1914 над Єгиптом), міг бути й одночасний протекторат двох і більше імперіалістичних держав, так званий кондомініум (наприклад протекторат Франції і Великобританії над Новими Гебрідами). Згідно з Статутом ООН і Декларацією про надання незалежності колоніальним країнам і народам 1960 (див. Декларації ООН) угоди про протекторат визнаються нерівноправними і підлягають скасуванню. Протекторат є порушенням загальновизнаних принципів міжнародного права. Іншими словами, протекторат являє собою форму залежності однієї держави від іншої або суспільства від якоїсь особи, коли основні питання суспільно-політичного життя регулює протектор (наприклад, протекторат О. Кромвелля).

В історії, термін протекторатом має два різні значення. З початку, термін прийнятий сучасним міжнародним правом, це автономний (самостійний), захищений у дипломатичному або військовому відношенні від третьої сторони сильнішою державою або юридичною особою. В обмін на це, протекторат зазвичай приймає конкретні зобов'язання, які можуть значно варіюватися, залежно від реальної природи їх відносин. Тим не менш, протекторат зберігає достатню міру суверенітету і залишається державою відповідно до міжнародного права.

Друге значення виникло в результаті європейської колоніальної експансії в дев'ятнадцятому столітті. Багато колонізованих теренів стали називати «колоніальні протекторати», але не розглядаються як окремі держави у рамках міжнародного права.

Протекторат відносять до числа різновидностей державного устрою лише згідно традиції, тому що після підписання міжнародної угоди про заступництво, нової («третьої») держави не з'являється, а відповідно, не виникає питання і про його територіальну організацію. Характеризується особливою формою взаємодії між метрополіями та колоніями. При цьому одна із